

общей культуры, обобщенным показателем профессиональной компетентности, основой социально-педагогической зрелости и целью профессионального самоусовершенствования.

Ключевые слова: *профессионально-педагогическая культура, профессиональная компетентность, социально-педагогическая зрелость, специалист физического воспитания и спорта, физкультурно-спортивная деятельность.*

SUMMARY

Ivanii I. The essence of professional pedagogical culture specialist of physical education and sport.

The essence of professional pedagogical culture of physical training and sport specialist is revealed in the article. Basic notions such as «culture», «physical culture», «professional culture», «pedagogical culture», «professional competence» as parts of professional-pedagogical culture of specialist are exposed. In the process of investigation we have found out that the professional-pedagogical culture of physical training and sport specialist combines the professional, pedagogical and personal aspects. They are combined functionally and by the content with other basic formations, first of all with general culture, professional competence that causes formation of social-pedagogical maturity of a specialist.

Scientific knowledge about professional pedagogical culture of a specialist as integral social-pedagogical phenomenon that gains definiteness in the context of unity of a person's physical culture, specialist's culture and general culture has been deepened and extended. The essence of professional pedagogical specialist's culture is considered as formation that consists of basic, general professional, professional specialization competences and professional significant characteristics of a person, which reveal integration of knowledge, skills, habits; personal, social and pedagogical abilities that is precondition of effective physical-pedagogical activity.

It has been defined that professional-pedagogical culture is a systemic integrative formation of specialist's personality as a subject of physical-pedagogical activity, as an expression of physical culture of a person, culture of specialist and general culture, as a generalized index of professional competence, basis of social-pedagogical maturity and the aim of professional self-perfection. Understanding of conception of physical culture of pupils' personality allows making a conclusion that cultural formation of a personality is the basis for functioning of all components of physical culture because humanistic valued relations run through all its components.

Professional and pedagogical culture is a common category that represents the social and cultural development as a specialist personal quality that defines sports and life position, social and educational maturity and socially useful activity personality and willingness to effectively solve problems of sports activities on the basis of existing knowledge, skills, values, professionally important qualities.

Key words: *professional pedagogical culture, professional competence, social-pedagogical maturity, a specialist of physical training and sport, sport activity.*

УДК 371.134

I. В. Козаченко

ДВНЗ «ДПУ імені Григорія Сковороди»

ТЕХНОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКОЇ) ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито сутність поняття «технологічна готовність» як інтегративну, значиму якість особистості, визначено її етапи, рівні та структуру,

а саме висвітлено основні її компоненти (мотиваційний, інформаційно-змістовий, оцінно-рефлексивний), критерії (мотивація студента, яка спонукає його до формування технологічної готовності; система знань, необхідних для розуміння сутності та структури інноваційних технологій і способів роботи з ними; здатність адекватно оцінювати власні результати роботи з інноваційними технологіями, прагненні до професійного самовдосконалення) та показники.

Ключові слова: технологічна готовність, професійна діяльність, діагностична методика, майбутні фахівці.

Постановка проблеми. Нинішній стан соціально-економічного розвитку українського суспільства зумовлює необхідність підготовки освічених, моральних, мобільних, конструктивних і практичних людей, здатних до співпраці, міжкультурної взаємодії, які мають глибоке почуття відповідальності за долю країни, утвердження її як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Освіта є основою розвитку особистості, її інтелектуального багатства, запорука майбутнього України. Провідна роль у цьому процесі належить педагогові. Загальні процеси реформування вищої освіти України в контексті завдань Болонського процесу актуалізують звернення до питань інноваційних процесів у галузі освіти, що виникали в різні історичні періоди й визначають її розвиток сьогодні.

Аналіз актуальних досліджень. Питання формування готовності фахівця до здійснення професійної діяльності розглядається в багатьох аспектах: психологічні аспекти процесу формування готовності (М. І. Дьяченко, Л. О. Кандибович, Н. Д. Левитова, В. О. Моляко, О. В. Проскура, А. Ц. Пуні, С. І. Равикович, Л. І. Разборова, О. О. Ухтомський та ін.); проблеми формування готовності майбутнього педагога до професійної реалізації (І. М. Богданова, Ж. М. Володченко, А. О. Деркач, К. М. Дурай-Новаківська, Л. П. Кадченко, Д. С. Мазоха, В. О. Сластьонін, Є. С. Шевчук, О. Г. Ярошенко та ін.); готовність педагогів до здійснення різних напрямів педагогічної діяльності (О. В. Безпалько, Н. О. Головка, А. І. Капська, Г. С. Костюк, Н. В. Кузьма, О. Г. Мороз, Р. М. Пеньковаї, О. Г. Штепа, В. І. Щербина та ін.) [3, 1].

Такі вітчизняні вчені, як А. Киверял В. Мадзігон, А. Рацул, Д. Тхоржевський та інші вивчали та вивчають питання підготовки майбутнього вчителя технологій до професійної діяльності, розкривають теоретичні, методичні й організаційні засади його фахової майстерності.

О. Коберник, В. Сидоренко, Г. Терещук звертають увагу на питання підготовки майбутнього вчителя технологій до здійснення проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання. Проблема формування готовності є неновою, але достатньо складною та багатогранною, тому в сучасних умовах оновлення й реформування системи освіти набуває актуальності та гостроти. Разом із тим не висвітленою залишається проблема підготовки майбутніх учителів технологій до здійснення художньо-технічної діяльності в школі. Як наслідок, недостатньо опрацьовано питання готовності

майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи, що визначає доцільність визначення її сутності, розробки критеріїв і показників названого виду готовності.

Мета статті – розглянути та визначити сутність поняття «технологічна готовність», виділити основні її критерії та показники.

Виклад основного матеріалу. Концепція педагогічної освіти наголошує на необхідності посилення технологічної складової підготовки сучасного вчителя, сутність якої полягає в готовності до практичного застосування набутих знань щодо особливостей використання в навчальному процесі сучасних технологій, до вироблення особистісної педагогічної концепції.

У психолого-педагогічних джерелах «готовність» визначається як активно-діяльнісний стан особистості, установку на певну поведінку, мобілізованість сил на виконання завдання. Зазначимо, що в педагогічних наукових розвідках поняття «готовність» і «підготовка» диференціюються. «Готовність» потрібно розглядати як результат процесу підготовки, а «підготовка» як процес, що формує готовність особистості до діяльності. Готовність особистості до діяльності виявляється, передусім, у її здатності до організації, виконання й регулювання своєї діяльності. Проблеми формування готовності вчителя до професійної діяльності вирішуються у працях В. Арестенко, Р. Гуревича, Р. Гуріна, О. Іваницького, Л. Морської, К. Дурай-Новаківської, М. Кобзева, А. Міщенко, В. Тамаріна, В. Сластьоніна та інших. Проблемам педагогічного професіоналізму було присвячено праці таких науковців, як А. Алексюк, І. Багаєва, Є. Барбіна, І. Богданова, М. Букач, Н. Гузій, В. Горбенко, В. Гриньова, І. Ісаєв, Н. Кузьміна, В. Міжєриков, І. Підласий, О. Пехота, О. Рудницька, В. Синенко, С. Сисоєва, А. Столяренко, І. Харламов та інші.

Категорія «готовність» вживається в літературі для визначення її як умови та регулятора діяльності й розглядається по-різному, залежно від специфіки професійної діяльності. Проблема формування готовності до професійної діяльності майбутніми вчителями розглядається в педагогічній літературі у двох площинах: функціональній та особистісній. У функціональному контексті готовність тлумачиться як психофізіологічний стан, який забезпечує швидкість актуалізації необхідного досвіду. За умов особистісного підходу, поняття готовність розглядається як стійка характеристика особистості, що здатна успішно виконувати професійну діяльність. Тому однозначного тлумачення поняття готовності в педагогічній літературі немає.

У психолого-педагогічних дослідженнях категорія готовності розглядається як багатогранне, ємнісне, інформаційно насичене поняття. Відомі підходи, у яких готовність розглядається як стан (М. І. Дьяченко, Є. П. Ільїн, Н. Д. Левітов, Д. О. Мехіладзе, Р. А. Нізамов, Л. С. Нерсисян, В. М. Пушкін, В. А. Ядов), як якість особистості (Є. А. Павлютенков,

К. К. Платонов, В. В. Серіков, Е. І. Федорчук, В. Д. Шадріков), як комплекс здібностей (Б. Г. Ананьєв, С. Л. Рубінштейн), як синтез певних особистісних якостей (В. О. Кретецький), як системне особистісне утворення (С. В. Васильєва, А. В. Ведєнов, М. І. Дяченко, Л. О. Кандибович); як феномен установки (О. В. Імедадзе, О. М. Леонтєє, Д. М. Узнадзе), як цілісне стійке особистісне утворення (І. В. Бужина, А. Ф. Ліненко, Г. В. Троцко), інтегральне багаторівневе динамічне особистісне утворення (С. А. Литвиненко), як інтегративна якість особистості, так і умова й регулятор успішної професійної діяльності (І. В. Гавриш) [4].

М. І. Дьяченко, Л. О. Кандибович, В. О. Пономаренко розглядають готовність як психологічний стан, налаштованість, що включає в себе переконання, погляди, мотиви, почуття, вольові й інтелектуальні якості, знання, навички, уміння, установки, націлені на певну поведінку у виконанні завдань [5].

Р. В. Овчарова, А. К. Осницький, С. Н. Пряжников, Д. І. Узнадзе визначають готовність як психічний стан особистості, але наголошують на потенційній активізації переважно психічних функцій під час майбутньої професійної діяльності [6].

Учені К. А. Абульханова-Славська, С. І. Годник, В. І. Лещинський розглядають готовність як категорію суб'єктності, яка виникає внаслідок осмислення нового персонального досвіду під час формування професійної готовності. На думку А. Ф. Ліненко, готовність – цілісне утворення, яке характеризує емоційно-когнітивну й вольову мобілізаційність суб'єкта в момент його включення в діяльність певного спрямування [7].

О. М. Пехота, В. О. Сластьонін [8] розуміють готовність як складне соціально-педагогічне явище, яке містить у собі комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості й систему професійно-педагогічних знань, умінь, навичок, які забезпечують успішність реалізації професійно-педагогічних функцій. Зокрема В. О. Сластьонін виділяє якості, що характеризують сутність готовності до педагогічної діяльності, а саме: «...здібності до ідентифікації себе з іншими або перцептивну здібність; психологічний стан, що відображає динамізм особистості, багатство її внутрішньої енергії, волю, ініціативу, винахідливість». Серед інших якостей він виділяє емоційну стабільність, професійно-педагогічне мислення [8].

Найбільш повно, на нашу думку, визначено сутність готовності до професійної діяльності Л. В. Кондрашовою. Вона зазначає, що готовність це – «складне особистісне утворення, що включає в себе ідейно-моральні та професійні погляди й переконання, професійно-педагогічну спрямованість психічних процесів, самовладання, педагогічний оптимізм, працездатність, установку та творчу педагогічну працю, здатність до визначення труднощів, до самооцінки її результатів, потребу у професійному самовихованні та яке забезпечує високу результативність педагогічної роботи» [3]. Учена

наголошує, що виділені аспекти формування готовності повинні розглядатись у тісній взаємодії, у комплексі. Тільки комплексність може забезпечити розвиток особистісних якостей, виконувати регуляторну функцію професійної поведінки, виступати умовою ефективності професійної діяльності.

Отже, у дослідженнях різних авторів відсутнє єдине трактування поняття готовності. Позитивним є те, що автори намагаються розглядати формування готовності як інтегративний, комплексний, індивідуальний, динамічний, складний процес.

Готовність до професійної діяльності наділена внутрішньою структурою й зумовлена педагогічними умовами професійної підготовки в умовах ВНЗ.

Готовність учителя до професійної діяльності доцільно розглядати у трьох рівнях: особистісна, теоретична й технологічна готовності. Ми звертаємо нашу увагу саме на технологічну готовність, яка розглядається як інтегративна, значима якість особистості, до складу якої входять різні компоненти.

Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми дозволили виділити структурні компоненти технологічної готовності майбутніх учителів іноземної мови (англійської) до професійної діяльності.

Оскільки компонент – це складова частина, елемент будь-чого, то результат поєднання та розвитку виділених нами компонентів будуть складати єдину систему формування готовності до професійної діяльності. У сучасній літературі з педагогіки немає єдиної думки щодо визначення структурних компонентів готовності до діяльності.

Так, В. О. Сластьонін у професійній готовності педагога до професійної роботи виокремлює два взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-ціннісний (особистісний) і виконавський (процесуальний). Залежно від досліджуваного напрямку професійно-педагогічної діяльності науковцями визначаються різні сукупності компонентів готовності [8].

Погляди А. Ф. Ліненко співпадають із попереднім дослідником. Учений виділяє такі компоненти: особистісний (емоційно-інтелектуальний, вольовий, мотиваційний) та операціонально-технічний, що включає інструментарій педагога [7].

М. І. Дяченко, Л. А. Кандибович, В. О. Понамаренко виділяють мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оцінний компоненти [5].

На думку Т. Ф. Бельчевої [9], «...складові структури технологічної готовності до професійної діяльності не можуть бути незмінними, оскільки вони, насамперед, залежать від специфіки цієї діяльності та особистісних якостей». Вона виділяє діяльнісний блок готовності, особистісний і змістовий, а також компоненти: ціле-мотиваційний, емоційно-вольовий, гностично-операційний, креативний, рефлексивно-інтеграційний.

Зазначимо, що окремі науковці (Л. В. Кондрашова, Г. В. Троцько [3; 10]) виокремлюють орієнтаційний компонент, зміст якого складають

ціннісно-професійні орієнтації, основою яких є принципи, погляди, переконання, готовність діяти відповідно до них. Обов'язковим компонентом готовності до професійно-педагогічної діяльності науковці визначають оцінний або оцінно-регулятивний (І. В. Бужина), оцінно-результативний (І. В. Гавриш) [4] компонент, який включає самооцінку своєї професійної підготовки й відповідності процесу розв'язання професійних завдань оптимальним педагогічним зразкам. Залежно від специфіки предмета дослідження автори до структури готовності включають також деякі інші компоненти: емоційно-вольовий, психофізіологічний (Л. В. Кондрашова Г. В. Троцко), інтеграційний (О. М. Пехота), креативний (С. О. Литвиненко) тощо.

Можна зауважити, що такі розбіжності у визначенні компонентного складу зумовлені, передусім, предметом дослідження науковця, різним контекстом розгляду проблеми, методологічними засадами й авторською концепцією дослідження. Однак зазначимо, що різні трактування цього поняття не виключають, а розширюють і поглиблюють уявлення про досліджуваний феномен.

Спираючись на аналіз наукової літератури, урахувавши специфіку діяльності вчителя іноземних мов ми виділили такі структурні компоненти: мотиваційний, інформаційно-змістовий, оцінно-рефлексивний.

Мотиваційний компонент дає змогу виявити професійно значущу потребу майбутнього вчителя до педагогічної діяльності й мотиви формування професійної готовності до здійснення професійної діяльності, передбачає стан мобілізації внутрішніх сил майбутнього педагога до здійснення діяльності в навчанні, продукування цілей педагогічної діяльності майбутнього вчителя іноземних мов в умовах пробільності.

Інформаційно-змістовий компонент формування технологічної готовності майбутнього вчителя іноземних мов у професійній діяльності вміщує комплекс знань про зміст навчання, зміст педагогічної діяльності, знання про структуру педагогічної діяльності у визначених умовах, самооцінку рівня сформованості готовності до застосування різноманітних методик у професійній діяльності, про професійні знання з різноманітних сфер навчання, специфіки методики навчання.

Оцінно-рефлексивний компонент технологічної готовності вчителя іноземних мов до майбутньої професійної діяльності передбачає окреслений конкретний вияв готовності на рівні явища. Це явище може бути виражене у формі вирішення педагогічної ситуації, методичної задачі, практичного фрагменту заняття в умовах застосування різноманітних технологій навчання, у формі проектування навчального процесу.

Кожний структурний компонент технологічної готовності характеризується показниками та критеріями. За їх проявом можна робити висновки про ступінь сформованості цього особистісного утворення.

На основі аналізу вищезазначених досліджень, а також змісту визначених нами компонентів технологічної готовності майбутніх учителів іноземної мови (англійської), а саме: мотиваційного, інформаційно-змістового, оцінно-рефлексивного нами були визначені такі критерії та показники (див. таб. 1):

Таблиця 1

Критерії та показники рівня сформованості технологічної готовності учителів іноземної мови (англійської)

Критерії	Показники
Мотиваційний	
Мотивація студента, яка спонукає його до формування технологічної готовності	Усвідомлення значущості технологічної готовності для успішної професійної діяльності; Позитивна мотивація щодо вдосконалення володіння інноваційними технологіями
Інформаційно-змістовий	
Система знань, необхідних для розуміння сутності та структури інноваційних технологій і способів роботи з ними	Інноваційна обізнаність у впровадженні інноваційних педагогічних технологій; Володіння інформацією про сутність та структуру інноваційних педагогічних технологій
Оцінно-рефлексивний	
Здатність адекватно оцінювати власні результати роботи з інноваційними технологіями, прагнення до професійного самовдосконалення	Уміння передбачати можливі потреби та проблеми професійної діяльності; Реалізація потреб у саморозвитку під час застосування інноваційних технологій у професійній діяльності; Креативність у використанні інноваційних технологій для вирішення поставлених завдань

Таким чином, процес формування готовності майбутнього вчителя іноземних мов до професійної діяльності детермінується, з одного боку, загальними засадами професійної підготовки вчителя для сучасної системи освіти, з іншого – специфікою профільного навчання як особливого освітнього середовища, що висуває до професійної підготовки вчителя окремі умови, виражені в структурі готовності до професійної діяльності. Виділена й уточнена структура готовності та її зміст дозволяють нам розробити основні труднощі формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до використання різноманітних технологій, форм і методів у професійній діяльності, виокремити педагогічні умови, що не забезпечують ефективність такого процесу.

Дослідження свідчать, що до основних труднощів, пов'язаних із технологічною готовністю, можна віднести:

а) нерозробленість механізму реалізації педагогічної технології в конкретному навчальному закладі;

- б) недостатня поінформованість учителів з проблем організації та проведення занять із використанням різноманітних педагогічних технологій;
- в) відсутність сертифікованих критеріїв оцінки ефективності даної роботи;
- г) велике навантаження педагогів навчальною та іншими видами діяльності, обмеженість ресурсів тощо.

Висновки. Таким чином, категорія «готовність» вживається в літературі для визначення її як умови та регулятора діяльності й розглядається по-різному, залежно від специфіки професійної діяльності. Дослідники розглядають поняття «готовність» по-різному. Відомі підходи, у яких готовність розглядається як стан, комплекс здібностей, синтез певних особистісних якостей, системне особистісне утворення, феномен установки, цілісне стійке особистісне утворення, інтегральне, багаторівневе утворення та регулятор успішної професійної діяльності. Спираючись на дослідження наукової літератури, було визначено п'ять компонентів: мотиваційний, операційно-діяльнісний, інформаційно-змістовий, оцінно-рефлексивний та емоційно-вольовий. Виділена й уточнена структура готовності та її зміст дозволяють нам розробити технологію формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до використання різноманітних технологій, форм і методів у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ильин Е. П. Мотивации и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 512 с.
2. Квадріціус Л. В. Професійна самоосвіта вчителя / Л. В. Квадріціус // Управління школою. – 2006. – № 13. – С. 35–38.
3. Кондрашова Л. В. Теоретические основы воспитания нравственно-психологической готовности студентов педагогического института к профессиональной деятельности : автореф. дисс. ... докт. пед. наук : 13.00.01. / Л. В. Кондрашова. – М., 1989. – 42 с.
4. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. – Харків, 2006. – 572 с.
5. Дьяченко М. И. Психология высшей школы : учеб. пособие для вузов / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Мн. : Изд-во БГУ, 1981. – 383 с.
6. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки: Вільний вибір. Відкритість. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність : посібник для вчителів. – Луганськ : Начальна книга. Янтар, 2004. – 84 с.
7. Осницкий А. К. Регуляторный опыт, субъектная активность и самостоятельность человека [Электронный ресурс] / А. К. Осницкий // Психологические исследования : электрон. науч. журн. – 2012. – № 2 (22). – С. 5.
8. Ліненко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї : монографія / А. Ф. Ліненко. – Одеса : ОКФА, 1995. – 80 с.
9. Слостенин В. А. Инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подымова. – М. : ИЧП «Издательство Магистр», 1997. – 308 с.
10. Бельчева Т. Ф. Педагогічне цілеспрямовання як чинник професійного розвитку вчителя / Т. Ф. Бельчева // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. – М. : Мелітополь, 2005. – Вип. 8. – С. 48–52.

11. Савченко О. Професійна підготовка вчителів / О. Савченко // Рідна школа. – 2011. – № 11. – С. 45–47.

РЕЗЮМЕ

Козаченко И. В. Технологическая готовность учителей иностранного языка к профессиональной деятельности.

В статье раскрыта сущность понятия «технологическая готовность» как интегративного, значимого качества личности, определены ее этапы, уровни и структура, а именно освещены основные ее компоненты (мотивация студента, которая побуждает его к формированию технологической готовности, система знаний необходимых для понимания сути и структуры инновационных технологий и способов работы с ними, способность адекватно оценивать собственные результаты работ с инновационными технологиями, желания к профессиональному самосовершенствованию), критерии и показатели.

Ключевые слова: технологическая готовность, профессиональная деятельность, диагностическая методика, будущие специалисты.

SUMMARY

Kozachenko I. Technological readiness of foreign teachers language (English) for professional work.

The current state of socio-economic development of Ukrainian society necessitates the preparation of educated, moral, mobile, constructive and practical people capable of cooperation, intercultural interactions that have a deep sense of responsibility for the fate of the country, establishing it as a sovereign, independent, democratic, social, legal state. Education is the basis of personality, its intellectual wealth, the key to the future of Ukraine. The leading role in this process belongs to the teacher. The general process of reform of higher education in the context of Ukraine objectives of the Bologna process actualizes an appeal of innovation in the sphere of education that emerged in different historical periods and determined its development today.

The most complete essence of readiness for professional work is given by L. V. Kondrashova. Readiness is a complex personality formation, including ideological and moral and professional attitudes and beliefs, vocational and educational orientation mental processes, self-control, optimism teaching, performance, installation and creative educational work, the ability to determine the difficulties to self-evaluation of its results, the need for professional self and providing highly effective pedagogical.

Readiness of a teacher to professional activity should be considered at three levels: personal, theoretical and technological. We turn our attention to the technological readiness, which is regarded as integrative, significant quality of the individual, which consists of various components.

The analysis of scientific literature on the researched topic allowed to identify the structural components of technological readiness of future teachers of foreign languages (English) for professional careers.

Based on the analysis of scientific literature, given the specificity of teachers of foreign languages, we have identified the following structural components: motivation, informative, contents, evaluative, reflective. Dedicated structure and its components allow us to develop a content technology of the training of future teachers of foreign languages to use various technologies, forms and methods of professional activity.

Key words: technological readiness, professional activity, diagnostic technique, future specialists.